

Kroniek

H.J.C.C.J. Wilschut

GS en NGK

De GS Zwolle-Zuid heeft gesproken over de verhouding tussen onze kerken en de NGK. Een tweetal rapporten lag op tafel. Eén van de meerderheid van D(eputaten) K(erkelijke) E(enheid). De weg naar gesprekken over kerkelijke eenheid met de NGK zou openliggen. Het minderheidsrapport was het hier radicaal mee oneens. Wat is er bij de NGK feitelijk veranderd? De GS ging noch met de meerderheid noch met de minderheid mee, maar ging een eigen weg. Er is wel vordering in de gesprekken en dat geeft reden tot dankbaarheid. Maar nu al gesprekken gericht op kerkelijke eenheid is een station te ver.

Besluit

Er klinkt in het besluit van de GS een toon van dankbaarheid. Met dankbaarheid nam de GS kennis van de Balans, nu expliciet aangeduid als *tussenbalans* over de binding aan de belijdenis. Dankbaarheid is er over de overeenstemming tussen DKE en C(ommissie) voor C(ontact) en S(amenspreking) van de NGK over de noodzaak tot ondertekening van de belijdenis. En dat de Landelijke Vergadering van de NGK de kerken die deze ondertekening nog niet kennen, daartoe opriep. Dat geeft vertrouwen voor de toekomst.

De GS spreekt ook dankbaarheid uit voor de toenadering in de gesprekken die n.a.v. de ‘vrouw in het ambt’ gevoerd zijn over schriftverstaan en schriftuitleg. Alle reden dan ook om de gesprekken met de NGK voort te zetten.

Tegelijk – de GS nam met dankbaarheid kennis van de Balans. Zonder daarmee *in te stemmen*. De gesprekken over de binding zijn nog niet afgerond (grond onder Besluit 1). Jawel, er is overeenstemming over de *noodzaak* tot ondertekening. Maar over de *manier waarop* is nog geen voldoende duidelijkheid, al is er alle reden om door te praten. Hier kan ik het beste de synode-uitspraak zelf citeren (grond 2 van Besluit 2):

‘de genoemde overeenstemming stimuleert om verder te spreken over de andere hindernissen die eerdere synodes voor een gesprek met het oog op kerkelijke eenheid zagen en die met deze overeenstemming nog niet weggenomen zijn. Het is namelijk nog niet duidelijk wat de bereikte overeenstemming betekent voor de kaders waarin bij de NGK de ondertekening staat, te weten de Preambule, art. 17 en 34 van het Akkoord voor kerkelijk samenleven (AKS) alsmede voor de manier waarop in het verleden het onderscheid tussen Christus als het fundament en zaken in de belijdenis die het fundament niet raken werd gebruikt.’

Ook voor wat betreft de ‘vrouw in het ambt’ en het onderliggend schriftverstaan is het gesprek nog niet voorbij. Hier geldt eveneens: er is herkenning gekomen en vertrouwen gewekt. Maar tegelijk sprak de GS uit (Besluit 4):

‘met verdriet te constateren dat de gesprekken, hoe intensief ook gevoerd, nog niet alle bezwaren ten aanzien van de uitspraak van de LV Lelystad 2004 over de openstelling van de ambten voor zusters in de gemeente en het Schriftverstaan dat ten grondslag ligt aan

het rapport VOP, zoals die leefden bij de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005, hebben weggenomen.

Grond:

- 1. in de gesprekken is gebleken dat de bezwaren ten aanzien van de spanning tussen Schriftverstaan en Schriftuitleg terecht waren;*
- 2. een moeilijk punt is dat het besluit van de LV Lelystad 2004 over het openstellen van de ambten voor de zusters van de gemeente er nog steeds ligt;*
- 3. omdat binnen de NGK de uitkomst van de gezamenlijke bezinning op het rapport VOP nog niet duidelijk is, zijn de bezwaren niet weggenomen.'*

Vandaar de opdrachten aan DKE (Besluit 7): er moet doorgepraat worden over

- a. de verschillende wijze waarop in de kerkelijke praktijk binnen de GKV en de NGK met de binding aan de belijdenis wordt omgegaan;*
- b. de verschillende wijze waarop in de kerkelijke praktijk binnen de GKV en de NGK met concrete en voortgaande afwijking van de belijdenis wordt omgegaan;*
- c. de zaak van de vrouw in het ambt en het feit van het openstellen van de ambten voor de zusters der gemeente door de NGK.*

Tevens dienen deputaten in de gesprekken na te gaan wat het doel kan zijn van het door de Nederlands Gereformeerde Kerken gewenste classicale-regionale overleg over concrete zaken van leer en leven.

Waardering

In ons blad is de nodige aandacht besteed aan de Balans. Vooral *kritische* aandacht voor het standpunt van de meerderheid van DKE. Met als kernpunten: onvoldoende helderheid over de aard van de binding aan de belijdenis en over de 'vrouw in het ambt', met name over de manier hoe je daarbij omgaat met de Schrift. Wie vergelijkt wat daarover hier in de Kroniek geschreven is met het rapport van de minderheid, zal vergaande overeenkomsten ontdekken. Voorkeur voor een uitspraak in die zin zal dan ook niet verbazen.

Dat neemt niet weg dat er veel waardering mag zijn voor het genomen besluit. Die waardering wil hier dan ook hardop uitgesproken zijn. Want ten aanzien van de twee grote zorgpunten – de aard van de binding aan de belijdenis en de 'vrouw in het ambt' / het lezen van de Schrift – heeft de GS uitgesproken, dat hier nog te veel onduidelijkheden en vragen zijn, voordat je kunt gaan denken aan gesprekken gericht op kerkelijke eenheid. In dat opzicht is Zwolle-Zuid in de lijn gebleven met eerdere kerkelijke besluitvorming. Willen we naar eenheid met de NGK zoeken, dan moet er duidelijkheid zijn over een ondubbelzinnige binding aan en handhaving van de belijdenis. Die duidelijkheid is er nu nog niet. Zoals er nog steeds het struikelblok ligt van de 'vrouw in het ambt', met alle bijbehorende hermeneutische vragen over het lezen van de Schrift. Dat zijn zaken die rechtstreeks ons (gereformeerde) kerk-zijn raken.

Waardering dus. Dat is wat anders dan *blijdschap*. Wie de eenheid van Gods kerk ter harte gaat, kan onmogelijk blij zijn dat er nog steeds barrières zijn. Jammer dat het op dit moment niet anders kon. Maar te waarderen is dat niet de weg gegaan is zoals de meerderheid van DKE die heeft voorgesteld en verdedigd. Zo kon het echt niet. Niet op deze manier. En dus niet op dit moment.

Reacties

Behoedzaam. Zo typeert redacteur Gerard ter Horst in het *ND* van 1 juli 2008 het algemene beeld van de besluitvorming in Zwolle-Zuid. Voor wat betreft de besluiten ten aanzien van de NGK geeft hij niet meer dan een weergave van wat er besloten werd. De gesprekken blijven verkennend van aard, ondanks de vooruitgang die er is geboekt. 'Anders dan de christelijk-gereformeerden zoeken de vrijgemaakt-gereformeerden de oorzaak van de terughoudendheid niet bij zichzelf. Dat er intern grote verschillen bestaan in de omgang met de Nederlands-gereformeerden (van vergaande plaatselijke samenwerking tot oproepen dat Nederlands-gereformeerden zich van ingeslagen dwaalwegen moeten bekeren) bleef ongenoemd.' Ben ik erg wantrouwend wanneer ik hier een kritische ondertoon hoor?

Ad de Boer, voorzitter van de CCS, toonde zich in *Opbouw* van 4 juli 2008 'verdrietig' en 'vermoed'. Hij acht de besluitvorming in Zwolle-Zuid een 'gemiste kans om een forse stap vooruit te zetten'. Weer geen erkenning van de NGK als kerken van Christus met wie de GKV één zijn in geloof en belijden. Volgens De Boer zijn de punten in geding helder en inmiddels besproken. Hoeveel jaar moet er nog gepraat worden? En hoe houd je met elkaar het vuur brandend? Al heeft De Boer nog steeds vertrouwen in een goede afloop. Op deputatenniveau zal het heus wel gaan lukken. 'En intussen wordt plaatselijk her en der de eenheid in Christus herkend en dat gaat door!'

Ook in eigen kring was niet ieder onverdeeld gelukkig met het genomen besluit. Denken synodeleden nog steeds dat ze zelf alles op een rijtje hebben en zonder anderen kunnen? Is het nog altijd de tijd om anderen de maat te nemen? Een besluit om je voor te schamen. Onbehoorlijk bestuur zelfs (Vrijplaats in *ND* van 7 juli 2008).

Een andere vorm van kritiek klonk een dag later in het *ND*. In de NGK staat 'de vrouw in het ambt' niet meer ter discussie. Daarmee is Gods Woord in geding. Stop dus liever helemaal met de gesprekken met de NGK.

Twee uitersten dus. Maar beide bijdragen signaleren uiteindelijk hetzelfde wat je ook bij Ad de Boer vindt. De GS kan dit nu wel uitspreken, maar hoe gaan de zaken plaatselijk? 'De plaatselijke kerken zullen ... wel andere wegen vinden waar hun voeten kunnen gaan' (*ND* van 7 juli 2008). 'Nu verkeert de GKV in de absurde situatie dat aan de bovenkant (de synode) op de rem wordt getrapt, terwijl aan de onderkant (de plaatselijke gemeenten) flink gas wordt gegeven' (*ND* van 8 juli 2008).

Dat laatste is geen denkbeeldig gevaar. Dat je je op plaatselijk niveau weinig aantrekt van het nu genomen besluit. Het is eerder geconstateerd: wat er op de GS besproken en besloten wordt, kan plaatselijk voelen als een ver-van-m'n-bed-show. 'Ze' doen maar, wij gaan onze eigen gang. Dan wordt het besluit op een oneigenlijke manier uitgehold en ondergraven. Maar kerken die art. 31 KO naleven en kerkelijke besluiten als rechtsgeldig aanvaarden, dienen die ook in de praktijk na te komen. Zo niet, ga dan de kerkelijke weg van bezwaar en revisie. Maar leg de besluitvorming niet zonder meer naast je neer. Uiteindelijk ondermijnt dat ons samenleven als kerken.

Rommeldam

Het is niet de bedoeling om hier alle reacties op het synodebesluit inzake de verhouding met de NGK te inventariseren. Al waren het er nou ook weer niet zoveel. Gevolg van de vakantietijd? Of toch een signaal van weinig echte betrokkenheid?

Eén reactie wil ik nog noemen. Omdat die toch wel erg opvallend was: de column van prof. dr. G. Harinck (*ND* van 2 augustus 2008). Als we zo doorgaan op de weg van synodale samensprekingen, wordt het nooit wat. ‘Zelfs als synoden het geheel en al met elkaar eens zouden worden, zal er op de avond voor de feitelijke vereniging vast een deputaat mailen naar een officiële vertegenwoordiger van het andere kerkgenootschap, dat het feest helaas niet kan doorgaan, omdat hij ontdekt heeft dat een gemeentelid te Rommeldam recentelijk een dwaling debiteerde en de plaatselijke predikant daar doorgang aan had verleend.’

Harinck heeft met het besluit van Zwolle-Zuid weinig op. ‘Er was een deputaatschap (onjuist, er was een déél van een deputaatschap, HW) dat een stap voorwaarts voorstelde, maar niet geheel onverwacht werd een smetje ontdekt op het Nederlands-gereformeerde blazoën en de plannen werden afgeblazen. Alles werd natuurlijk omkleed met hoopvolle verwachtingen elkaar eens te vinden, maar het feitelijke resultaat was het oude liedje: doormodderen.’ Volgens Harinck gedragen de Nederlands-gereformeerden zich eigenlijk nog het beste, vergeleken met Gkv en CGK. Het lijkt alsof er niet gezocht wordt naar de gemeenschap der heiligen, maar naar de *identiteit* der heiligen: ieder moet zijn zoals wij.

Het is het goed recht van prof. Harinck om het met de besluitvorming ter synode oneens te zijn. Wat dat betreft is het mogelijk wat te scherp aangezet, wanneer ds. K. Folkersma in zijn reactie op Harinck schrijft, dat van een hoogleraar van onze TU verwacht mag worden dat hij meewerkt aan een goede ingang van besluiten van een GS (*ND* van 12 augustus 2008). Bezwaren hebben staat vrij. Als je dan maar niet alleen publiek je daarover uitlaat, maar ook de kerkelijke weg wijst en gaat. Ds. Folkersma heeft wél gelijk wanneer hij stelt dat van een kerkelijk hoogleraar loyaliteit verwacht mag worden, nu het gaat om besluitvorming in de lijn van de geschiedenis van de kerken. Die de kerken als kerken voor haar rekening hebben genomen. In dat opzicht was het wel een erg groot woord van dr. Kor Mollema, om bij Folkersma de sfeer van de inquisitie te bespeuren (*ND* van 15 augustus 2008). Dat is wel een erg goedkope manier om iemand weg te zetten.

Helemaal omdat ds. Folkersma materieel de spijker op de kop sloeg. Het gaat niet om onbenulligheden of bijkomstigheden. Maar om de omgang met de Schrift en de manier waarop je je in de kerk gebonden weet aan de gereformeerde belijdenis. Dus niet om wat ‘smetjes’ op een blazoën, waarbij wij die anderen naar ons model willen omturnen. Maar om wat steeds binnen de gereformeerde kerken regel en afspraak is geweest.

Daarom stoort ook de badinerende toon die prof. Harinck aanslaat (‘Rommeldam’). Daar zit iets elitairs in. Ach, die stumpers op de synode. Hebben ze nou niks anders om zich druk over te maken? Iets dergelijks merk je ook bij Mollema, wanneer hij het heeft over een synode die een zorgvuldig voorbereid advies van haar eigen deputaten niet overneemt. Dat klinkt als een draai om de oren. Hoe durf je het beter te weten? Alsof zorgvuldigheid gelijkstaat aan een juist standpunt. En alsof er niet een minstens zo zorgvuldig voorbereid minderheidsadvies was. Maar afgezien daarvan – de eigen positiekeus blijkt het uitgangspunt. En het oordeel van de GS wordt neerbuigend afgedaan. Het zal wel niet zo bedoeld zijn. Maar het komt rijkelijk hooghartig over.

Grens

Dat is te meer jammer, omdat op deze manier het debat een gesprek over personen dreigt te worden. Terwijl Harinck aan het slot van zijn column best een zakelijk probleem blootlegt. In de woorden van Harinck: ‘het afscheidingsprincipe heeft niet tot zuiverheid, maar tot versplintering geleid.’ Op die terminologie is het nodige af te dingen. Met het afscheidingsprincipe is niks mis. Als je het tenminste invult vanuit art. 28 en 29 NGB. Vertoont een kerkelijke gemeenschap – ondanks alle oproepen tot bekering – niet langer de bijbelse kenmerken van de kerk, dan moet je je afscheiden van hen die niet van de kerk zijn. Op die manier onderhoud en dien je juist de eenheid van de kerk: eenheid in de waarheid. Wat dat betreft zet ik ook grote vraagtekens bij de jaloezie van Harinck – ondanks bezwaren die ook hij heeft – op de vorming van de PKN.

Een andere zaak is dat de *geschiedenis* van de afgescheiden kerken inderdaad een versplintering te zien geeft waarbij regelmatig de vraag te stellen is: was dit nou nodig? Het probleem van de verdeeldheid binnen de gereformeerde gezindte kan niemand onberoerd laten. Welke marges gunnen we elkaar binnen een gereformeerde kerk?

In ieder geval dien je binnen de grenzen van het gereformeerd belijden te blijven. De belijdenis begrenst de discussieruimte. Juist dat is principieel en historisch tussen GKv en NGK in geding. Typerend is hoe iemand als de NGK-predikant ds. J.M. Mudde zich uitlaat over de belijdenis van Zondag 22 HC (over het leven bij Christus na het sterven). Binnen de NGK ‘gaan wij daar relativerend mee om’ (ND van 2 augustus 2008). Inderdaad. Tot op de kansel toe. Zoals blijkt uit een preek van ds. J.C. Schaeffer over Filippenzen 1:21. Dan komt ook vers 23 ter sprake, over ontbonden worden en met Christus zijn. Ik citeer (via internet):

‘Hoe we ons dat exact moeten voorstellen, daar zegt Paulus weinig over. Wat dat zijn met Christus in onze dood precies inhoudt, dat blijft oningevuld. De ene gelovige maakt zich daar heel concrete voorstellingen van. Voor een ander blijft hier een ondoorzichtige sluier over hangen. In ons denken en spreken daarover moeten we elkaar maar vrij laten. God zelf zegt daar in zijn Woord immers maar heel weinig over. Duidelijk mag zijn, dat zelfs ons sterven geen breuk betekent van onze band met Christus. Want niets kan ons scheiden van de liefde van God, welke is in Christus Jezus. En of we in de dood die band met onze Heer al of niet bewust zullen beleven en ervaren, dat is hier van volkomen ondergeschikt belang.’

Hier wordt de grens van de tolerantie overschreden. Je kunt niet hardop een zin uit Zondag 22 HC relativeren. Dat raakt de confessionele trouw en het kerkelijk vertrouwen.

Aan de andere kant ga je te ver, wanneer je elkaar bindt aan jouw *interpretatie* van de gereformeerde belijdenis. Met de leeruitspraken van 1931 hebben de Gereformeerde Gemeenten de grenzen onaanvaardbaar *versmald*, zoals binnen de Gereformeerde Kerken werd gedaan met de leeruitspraken van 1942/3. Het komt mij voor dat we moeten blijven nadenken over de grenzen van de waarheid en van de kerk. Waarbij we niet bang moeten zijn om eerdere antwoorden kritisch door te lichten, ook al zijn ze gegeven door achtenswaardige voorgangers als K. Schilder en anderen. Dr. Hendriks heeft er in ons blad een eerste aanzet toe gegeven. Dat roept om een vervolg van verdere ecclesiologische doordenking.

Geloofwaardigheid

Doorpraten is dus de opdracht van de GS aan DKE. Dat lijkt me voor de broeders van de meerderheid een lastige opgave. Zij waren ervan overtuigd dat er genoegzame overeenstemming met de NGK was bereikt over de binding aan de belijdenis. Niet in de zin dat alle vragen rond die binding nu al opgelost zijn. Maar genoegzaam om de gesprekken te intensiveren richting kerkelijke eenheid. De synode denkt daar aanzienlijk genuanceerder over. En stuurt terug naar de overlegtafel.

Je mag aannemen dat de broeders van de meerderheid stáán voor de door hen gegeven mening. Het is aan de GS om te zien of ze dezelfde broeders weer benoemt (afgezien van degenen die hun termijn erop hebben zitten). Maar ook dan mogen de broeders zich bezinnen op de vraag of ze de gegeven opdracht om door te praten wel *geloofwaardig* kunnen vervullen. Geloofwaardig voor zichzelf. En geloofwaardig voor de kerken.

Hiermee wil geen vraagteken gezet zijn achter de confessionele betrouwbaarheid van deze broeders. Die is helemaal niet in geding. Wel speelt een verschil in taxatie van de situatie binnen de NGK inzake de binding aan de belijdenis. De broeders hebben gezegd dat die situatie ruimte geeft om nu al gesprekken te beginnen, gericht op kerkelijke eenheid. Ze hebben dit ook op de synode verdedigd. Vanuit de meerderheid klonk hardop verzet om het onderscheid binnen de NGK tussen Christus als het fundament en zaken in de belijdenis die het fundament niet raken, weer aan de orde te stellen. Het zou op de GS van Zuidhorn al afgehandeld zijn (*ND* van 23 juni 2008). De synode is hier een eigen weg gegaan. Hoe denken de broeders *met overtuiging* het oordeel van de GS over te dragen en eveneens *met overtuiging* te spreken over wat zij zelf niet zagen als struikelblokken-op-dit-moment?

Want anders is een herhaling van zetten niet denkbeeldig. Dat er binnen de kortste keren opnieuw geconcludeerd wordt tot overeenstemming op het punt van de belijdenis. Met als gevolg weer een ‘tussenbalans’. En nieuw protest binnen de kerken.

Alert

Het is zaak om alert te blijven. Helemaal nu de voorzitter van de CCS, Ad de Boer, in het al genoemde artikel in *Opbouw* van 4 juli 2008 de besluitvorming in Zwolle aardig naar zich toe praat. Volgens De Boer is de uitspraak van de GS een compromis, dat in toon en tekst dichter bij het meerderheidsvoorstel van DKE dan bij het voorstel van de minderheid ligt. Heb ik iets gemist? Het synodebesluit is inderdaad positiever getoonzet dan de minderheid het deed. Maar aan de kernbezwaren werd tegemoet gekomen. En hoe verdrietig en vermoeid De Boer ook is, hij blijft optimistisch. Het verschil tussen verkennende gesprekken en gesprekken gericht op kerkelijke eenheid komt uit GKv-koker. Dus daar moet je als NGK maar niet te zwaar aan tillen. ‘En verder: Rond de nieuw te bespreken onderwerpen rond de belijdenis komen we er als CCS en DKE vast wel uit.’ *Nieuwe* onderwerpen? Gaat het niet over vragen waarover we nu al jaar en dag praten? En wat ‘wij als CCS en DKE’? Heeft De Boer nu nog niet begrepen dat niet deputaten maar de kerk beslist?

Voor wat De Boer verder schrijft, kan ik weinig goede woorden hebben. Ach, op de GS waren nogal wat ouderlingen en predikanten die de breuk destijds nog bewust hebben meegemaakt. En in het noorden en het zuiden van het land heb je niet zoveel NGK-gemeenten – dus wat weet je dan eigenlijk van hen af? ‘Dat laatste zal niet echt veranderen, maar het eerste zal naarmate de tijd voortschrijdt tot het verleden gaan behoren.’ Oftewel, de dwarsliggers van nu sterven wel een keer uit. En dan komen de zaken alsnog wel in orde.

Bah. Daar verhelpt het vrome slotzinnetje over het werk van Gods Geest in mensenharten weinig aan.

Vertrouwen

Maar willen we echt verder komen met elkaar, dan zullen verschillen niet gebagatelliseerd of togedekt, maar serieus doorgepraat moeten worden. De GS Zwolle-Zuid is hoopvol gestemd. De tot nu toe gevoerde gesprekken hebben *vertrouwen* gewekt, wordt meer dan één keer uitgesproken. Dankbaar constateerde de synode allerlei vorderingen in het gesprek met de NGK. Maar dreigen we niet steeds tegen eenzelfde grens aan te lopen? Akkoord, het is een stap vooruit dat men binnen de NGK het belang van ondertekening van de belijdenis erkent. Maar als het gaat over de áárd van de binding aan de belijdenis, staan alle bekende verschillen nog recht overeind, die over het ondertekeningsformulier inclusief. En inmiddels is wel duidelijk, dat de NGK niet teruggaan achter hun besluitvorming rond de 'vrouw in het ambt', die trouwens ook al in praktijk wordt gebracht. Zullen vertrouwen en hoop niet stukbreken op dit soort harde feiten?

Dat zal de toekomst moeten leren. Menselijk gezien zijn er toch wel veel leeuwen en beren op de weg. Gelukkig, de toekomst van de kerk – ook van haar eenheid – hangt niet van mensen af. Die ligt in de hand van de Here. Van ons wordt niet meer gevraagd dan in trouw aan Schrift en belijdenis de eenheid te zoeken met allen die de Here vrezen. Het resultaat zullen we biddend aan de Here overlaten. Bij wie is dat veiliger dan bij Hem?

Afgesloten op 20 augustus 2008.